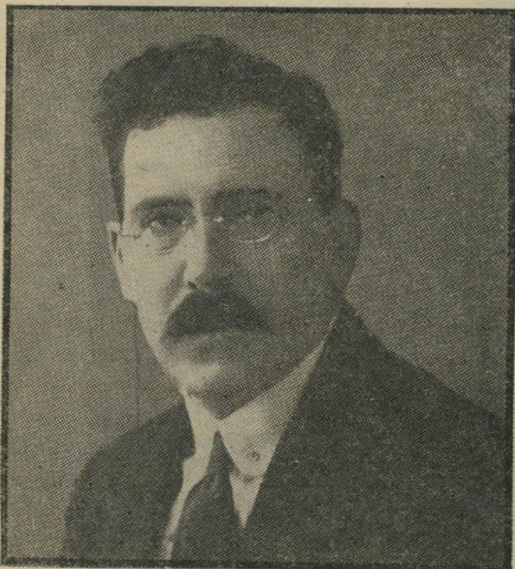

בני עדות המיזרח הם „אבר מזולדל“, בעלי „אנטליות“ קרובה לערבים, „דלי מעשה“, „חדלי גדולה“, והם „מטילים אימה בנבואות הטימוס“ שלהם...

גזנות ספרותית

בורלא 1924
הסתה על-חשבון משלט המיסים

א. מעגנים ומבורלאים

יהודה בורלא (1886–1969) היה מחשובי היוצרים בסיפורת העברית החדשה. בכל ארץ אירופית זוכה סופר בשיעוריותו של בורלא לרחובות ולכיכרות לזכרו. בישראל, שבה מעדיפים לקרוא כיכרות לזכר עסקנים ורחובות צדדיים על שם סופרים, זכה יהודה בורלא לסימני טאבו.

בכתיבתו לא התאמץ בורלא ליצור אפוסים לאומיים, אלא הקים בקלות גלרייה סטגונית של דמויות שורשיות עסיסיות ואנושיות, כך שעד היום הוא מוצג בשולי התיחדותה של הסיפורת העברית.

בימיזכרון ליהודה בורלא, אין איש עם לתבוע את עלבונו מן המבקרים הסיפורתיים, כפי שעשה לאחרונה ס. יזהר באזכרה שנערכה לשיי עגנון. גסיאם היה יזהר משתתף באזכרה לבורלא. לא היה נושא מילים רמות על „מעגנים“ או „מברלאים“, מאחר שהביקורת נהגה משואי פנים ביצירתו של יהודה בורלא.

עתה ראתה-אור חוברת צנומה (בהוצאת עט'עובד והקרן תל-אביב לסיפורת ואמנות) בכותרת: „יהודה בורלא – לא – מיבחר מאמרים על יצירתו“. המאמרים שבחוברת – מלבד אחדים – דנים ומתפלמטים בעיקר על מוצאו העדתי וריקעו החברתי של יהודה בורלא, ובנעלם התייבשותו שממנו הגיח לסיפורת העברית, תוך התעלמות שריו רותית ממש-הרוח הרענן שהביאו ספריו.

ב. „תרדמה כבדה, מטומטמת, ללא חזון וללא חלום“

כותב המבקר ד.א. פרידמן (1889–1957) על סיפורי יהודה בורלא: „...הנעימות הליטריות של בורלא מקורן ברבות המיזרחיות, האופייניות לגיוען למרות קליפת החיים הקשות המכסות אותו מבחוקי, ולמרות הזוויתיות שבכמה ממעגלי גרי בוריו... רק יהודי בן המיזרח, הסובל כה מן המחלות והתאונות המעוררות את העיניים, שי התעלה בהסתמכותו לדי גובה אנושי עולמי, יכול היה לתאר לפנינו בכישרון כזה את הטרדי גדיה של יקיומאורות אצל האדם...“

היצרים והמיניות, הנפוצים בספריו של בורלא, מביאים את מ. רובינזון (1877–1953) לטעון: „...באיורופה היו רואים דו-זיואניות נפרצה ונלהבת כזו בפוזרר דרכים מתועב, כארטומניה; אך במיזרח, היו דע לתבוע את מאוויו בחן הזויה ולעיתים אינו סטיקטיים בקרושה, אין פריצות המציגות של רחמו (מגיבוריו של בורלא) יוצאת מגדר פיס ידלוגיה בריאה ורמית, ולא עוד אלא שהיא נובלת גם בשארירות, בעושר, רגש ובהתלות נדיבה... פילוסופיה פסיבית, עם גון בודהיסטי, הזרה לאיש המערב: אך אטמה (גומה שבגברי נה – בארמית) סופית לאיש המיזרח, המחפש את דרכו והוא נמוזיככות לחשל לעצמו גורל פוויטיבי...“

על כישרונותיו של בורלא טוען חתן פרסיביאליק לשנה

זאת, ישרון קשת (1893) במאמרו: „לפיכך אירע לבורלא בסיפוריו הראשונים מה שאירע לכמה סופרים עבריים אחרים, בעלי כישרון רפרוי דוקטיבי (מעתיק), אך חסרי כוח-יצור המחדש יש מאין: הכישרון (הרפרודוקטיבי) הזה נאחו כמה שיש לפניו, במכירת מוצאו לתי-המעשה וחדלת-הגדולה, המוכרלת כאבר מזולדל, מגוף האנושות הגדול... האמת היא שחיוניות כזאת על תפיסה רתית לא תיתכן אצל יהודי חרד (מיפופי לגיועו במידה שהשייך של בורלא פרי פוסי לגיועו הוא)... יש כאן תיקון גדול לטוב גלתי-נפגם הגנוז עריון בנפש יהודייה-מיוזרת, שהאציקות עם הכערות ררות כה במזוגה מופי לאה. וכישם שאנו מקווים עוד לאיזה הישג מוחלט מיהודייה-מיוזרת, כך אנו מקווים להישג מוחלט (שכחת-גשות המכניטה את העיקר) מיהודה בורלא...“

הגדיל לכתוב ש. ארנסט, במאמר המצוטט בחלקו בספר מתוך חוברת העולם משנת 1927, בו נכתב, בין השאר: „...החיים ה„ספרדיים-מיוזרחיים“ נראים אומנם יותר בריאים, יותר פשוטים ותמימים. אולם אין כפעמותם ובתמימותם מן השורשיות, היו נקת לשרה בשפע, והפורה ופוחת בשפע. זוהי פשטות שבעניות החיים, כיבושת השורי שים, היונקים מקרקע מירכרית, פשטות שכי חיים צומקים, חרויים בעין הצבר. הרבה מתרי דמת המיזרח מורגשת כחיים אלה, תרדמה כבדה, מטומטמת, ללא חזון וללא חלום. ובורלא הרי בעיקר כזה רכש לו מקום חשוב בסיפורת העברית, שגינה את המסך מעד פני החיים הישראליים ה„חדשים“ האלה, הראה לנו את ה„מיזרח“ העברי, המושך את הדב בורות, כי פיקטיותו, ומטיל קצת אימה בנבואת-הטימוס טום שבו...“

פרופ' שמעון הלקין (חתן פרסיביאליק 1975), שחלק ממאמר שלו מצוטט בחוברת-מאמרים זו, מציין: „...החרי קדוה, עם כל הריחות התחושים של המיזרח, העולים אי-שם אי-שם מדפי הסיפור, יצירה כהה, הסרת-דם ומעופט צבע... פרופ' אחר ברוך קורצווייל, המצוטט בטעו ממאמרו „כיסופים“ (הארץ 3.9.1943) עוסק בהשגותיהם, הפילוסופיות של גיבורי בורלא, המגלות, לטענתו, את חולשתו האינטלקטואלית של הסופר בהבלטה רבה, ולפיכך בבנאליות אינטלקט טואלית אי-אפשר להגיע לרמה הרחנית של הרומן האירופאי.“

מבקר המרבה לחטט במנטליות של עדת מוצאו של יהודה בורלא הוא שלום קרמר, הטוען בין השאר: „...סיפורתו העברית בירכה, ועודנה מברכת, על הצטרפותם של כל שכמ ועדה מכני עמנו, גם בקראים הווים ופוטנציאלים, וגם ככמ רישים יוצרים אכזבטונוניים משלהם... בורלא הוא מצד אחד כי לעדה מסוימת, המצויה בשלב תרבותי ומנטלי מסויים, ומצד שני הוא

שליחה של אותה עדה, וגם זה מגביל וקובע את תפקידו... בורלא, עם שהוא כותב בסופר מערבי, עדיין המיזרח נובע מתוכו ומכתיבתו. מיזרחיות זו מבצבצת מבין השורות גם בתפרי סתיחיות וגם בתפיסת האמנות, גם במני טליות וגם בהגדה הסיפורית... כל מיני קשרים נתקשרו בין יהודי המיזרח ובין בני ערב, קשרי כפלה, חברה ותרבות, וגם נגיעה קלה כי תפיסת-החיים והתקרבות-ישראל במנטליות.“

יו"ר אגודת-הסופרים, ישראל כהן, אינו חוסך את דעתו על תכונותיו של יהודה בורלא, והוא כותב: „...בורלא הוא סופר סוער ואיננו אדיש למתואר. יתכן שאף זוהי תכונה מיזרחית, אולם בורלא היא רוסנה עיניו השפעת הסיפורת האירוי פית...“

ג. מחדל סיפורתי?

אין טעם לפענח את משמעות זרות המיזרח העברי, או להרית ריחות מיזרח חלושים מהשלב המנטלי בו מצויה עדה מסוימת, כדיברי שלום קרמר. קשה גם לדמיון כיצד יכולה המיזרחיות לבצבץ מבין שורות, או להבין את ההבדל שבין נבואת-הטימוס המיזרחי לרכות המיזרחית האופיינית לגיועו. כטענת ד.א. פרידמן, מעניין לדעת אם אישה-מיזרח, הנטול יכולת לחשל לעצמו גורל פוויטיבי (חובי), הופך כחוצאה מזה דל-מעשה וחדל-גדולה, המובדל כאבר מזולדל מגוף האנושות הגדול, או ביגלל היותו אבר מדולדל, נופלת עליו תרדמת-מיזרח כבדה, מטומטמת ללא חזון וללא חלום?

אלה הן שאלות חסרות-משמעות. העיקר ענוץ בשאלה מדוע טורחים לקבץ דברים שכאלה על חשבון משלם-המילים, ולפרסמם במסווה מדעי-כביכול.

של נתן אלתרמן ואברהם שרונסקי, ולדיברי אבידן: „אין כל קושי להגיע בהוות לרמה הנדרשת, כדי לייצא בהצלחה אל העבר“ ● מהדורה-חדשה ומעודכנת של קטלוג סיפרי ישראל ראתה-אור. זו הפעם השנייה שקטלוג זה נעשה בעזרתו של מחשב אלקטרוני ● שהייתו של המשורר אבות ישרון (השבר הסורי-אפריקני) על שולחן הניתוחים לא הלפה מבלי שהמשורר יתרגם תווייה שכזאת לסידרת-שירים, שפורי סמה באחד המוספים הסיפורתיים ● „תאטרון-השקיעה“, אותה נבואת-אימים קודרת שעמים קינן תיארה בסיפורו „שואה 2“, מתשמת בימים אלה. המדובר בחזיון אוריקולי שנעשה בהפקת מרכז-ההסברה בכותרת, אל מול מצרחה, כאשר את התמליל חיבר דן אלמגור (בעזרת יוספוס פלאוויוס) ואת המוסיקה המלחין נועם שריף ● הביקורת הבריטית לא האירה פנים לסופר-הריגול הישראלי ד"ר מיכאל בר-זוהר (בוגוריון: בוגוראפיה). בביקורת שנכתבה על סיפור המרגל שמת פעמים בטימוס ליטארארי שפלטנט צויון, בין השאר: „...בספר מצויים הדים בולטים שנלקחו מתוך סירטי ריגול בריטיים שנעשו לאחרונה. וגם הם אינם גואלים את הספר משיעמום והתרבי רבות.“ ● שעה שאוניברסיטת תל-אביב מעניקה תארי דוקטור-כבוד לאישים, כי לואים אצ'וריה (נשיא מכסיקו) ולשריהאוצר המריקאי ויליאם סיימון, החליט סנאט אוניברסיטת-ירושלים להעניק תואר דוקטור-כבוד להוגה-הדעות והסופר הצרפתי ז'אן פול סארטר, שאיבד בשנה האחרונה את מאורעיו ● שולמית הר-אבן, אשר פרק מתוך סיפורה עיר ימים רבים פורסם בנוסח אנגלי בכתב-העת הייצוגי של משרד-החוק (נוב 77 נייר, העולם הזה 2009), ביקשה להוסיף שבעלה, אלוף הר-אבן, אינו משמש זה 18 חודשים כאחראי להסברה במשרד-החוק. כמובן מציינת הגב' הר אבן שאין כתב-העת אריאל (בעריכת הגברת יעל לוטן) מצוי בפיקוח מחלקת-ההסברה של משרד-החוק, אלא באפטרופסות של קשת"ם (קישירי תרבות ומדע).

שמעון צהמרא משוחרר מהזרם הסוריאליסטי, שהזין עד חנק את סיפורת שנות החמישים. סיגנונו של מידד שיף מלא דימויים לשוניים, שמן הראוי לכל סופר חי בישראל להתקנא בו. הקריאה בשמעון צהמרא מעלה שוב את המחשבה שהסיפורת האמיתית של דור לחמי תשי"ח אינה זו שנכתבה על-ידי מיקצועני תשי"ח, אלא זו של סופרים כפגנח שדה, דן בן-אמוץ, יהודה עמיחי ועמוס קינן, שידעו למצוא את השמש ולהבשיל בה את יצירותיהם. מצער מאד לא למצוא ב1976 את מידד שיף בנוף הסיפורתי בארץ. נוכחותו היתה מעלה את מיפס הרדידות של הסיפורת העברית.

מהו קשתו"ם?

שמועה עקשנית, המהלכת בהיכלות השירה העברית, טוענת שהמשורר נתן זך (כל החלב והדבש) עומד לשוב ולהשתקע בארץ, לאחר כשבע שנות גלות-מרצון בלונדון. זך, שביקר בארץ בקיץ האחרון, הקפיץ ועלב את עדת מבקרי-השירה האופותיים, והדביק להם את הכינוי מישטרות ולקטעה שפירותית. שיבתו של נתן זך תעלה סומק-בושה רב בלחיי קהלי שירתו, שנחרבו עד למאד בשנים האחרונות ● המשורר לודיק אבילון (משוה בשביל מישוה) החל מלמד באוניברסיטת תל-אביב, בחוג לתורת הסיפורת הכללית. שם הוא מעביר קורס ב„תירגול דגמים“ – שהינו סדנה ביצועית של טכסטים, להבדיל מן המבנה המוקנה בדרך-כלל באוניברסיטות. תלמידי אבידן כותבים מחדש את שיריהם

